

Володимир НАГНИБІДА¹

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ

Досліджено загально теоретичні питання змісту та ознак правозастосування, вивчаються складові елементи механізму правозастосування. Резюмовано, що за складністю і характером дій суб'єкта права реалізація права може здійснюватися у вигляді додержання, виконання, використання або застосування права. Підкреслюється, що застосування права або правозастосування є однією з форм безпосередньої реалізації права, яка передбачає реалізацію приписів правових норм стосовно конкретних осіб — суб'єктів права в рамках правовідносин, учасниками яких вони є.

Детально проаналізовано особливості таких ознак правозастосовчої діяльності, як: її державно-владний характер; вираження правозастосовчої діяльності в активних діях суб'єктів правозастосування, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин; здійснення правозастосування у спеціально передбаченому нормами права порядку на основі закріплених процедур та відповідно до чіткої процесуальної послідовності; результатом правозастосування завжди є винесення правозастосовчого акта; така діяльність спрямована щодо визначеного кола суб'єктів; у процесі правозастосування здійснюється юридична кваліфікація — інтерпретація правових норм, тлу-

¹ кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
v.nagnybida@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-4233-7173>.

мачення їхнього змісту з метою виявлення прав та обов'язків учасників правовідносин з позиції застосовуваних до них правових норм.

Увагу приділено також стадіям правозастосовчого процесу: підготовчій (встановлення та аналіз фактичних обставин справи); стадії юридичної кваліфікації (вибір норми права та встановлення автентичності її тексту); стадії прийняття рішення у справі та його втілення у правозастосовчому акті.

Стверджується, що остання стадія правозастосування полягає у формулюванні за результатами попередніх стадій відповідних правових висновків, які втілюються в індивідуальному правозастосовчому акті — рішенні, постанові, наказі, приписі тощо. При цьому характер постановлених актів правозастосування може мати двоякий зміст, оскільки в одних випадках це можуть бути акти, в яких констатуються або підтверджуються певні обставини, юридичні факти, права та/або обов'язки учасників правовідносин, а в інших — акти, якими встановлюються нові обов'язки таких учасників.

Ключові слова: правозастосування, механізм реалізації права, правозастосовча діяльність, стадії правозастосування, правозастосовчий акт.

Правозастосування — термін неновий у теорії та практиці права. У найбільш загальному вигляді його прийнято пов'язувати із діяльністю спеціально уповноважених суб'єктів (судів, органів державної влади та їх посадових осіб, арбітражів), сутність якої полягає в застосуванні до конкретних обставин справи (відносин) приписів нормативних положень норм права, які врегульовують такі відносини. Правозастосування є кінцевою стадією реалізації права. Саме через механізм правозастосування зміст норм права реалізується в правозастосовчих актах (рішеннях, постановках, наказах). Наслідком цього є врегулювання та впорядкування відповідних відносин. Тому необхідність та актуальність дослідження означеної проблематики неможливо переоцінити.

У теорії права правозастосування або застосування норм права прийнято розглядати як спеціальну, особливу форму реалізації права [1, с. 451]. Варто одразу ж зробити застереження, що в науці були спроби розмежувати зміст термінів «правозастосування» та «застосування норм права» [2, с. 8–9; 3, с. 3]. Однак ми все ж дотримуємось позиції щодо їх тотожності. Більшість вчених розглядають *реалізацію права* як процес здійснення правових приписів уповноваженими суб'єктами, який виявляється у механізмі реалізації права та його відповідних формах. Щодо поняття *механізму реалізації права* натомість не має однозначного розуміння. Одні вчені розглядають його як єдиний комплекс взаємопов'язаних елементів правового регулювання суспільних відносин, що охоплює узгоджену систему права, взаємозв'язок між нормами, інститутами й галузями права, якими встановлюються правила поведінки у певній сфері суспільного життя фізичних і юридичних осіб, органів державної і виконавчої

влади, управління і контролю, а також судової діяльності, процес (процедуру) реалізації права з метою створення організаційно-правових, економічних і соціальних умов для безперервного і впорядкованого функціонування суспільства, його окремих сфер, їх всебічного розвитку, поступального руху, вдосконалення [4, с. 10].

Інші вчені тлумачать вказане поняття як безпосередню діяльність відповідного суб'єкта права, зобов'язаної сторони, законодавчого органу, правозастосовчого органу та наявні юридичні норми, які регулюють його діяльність [1, с. 451]. Існує також думка, що механізм правореалізації — це сукупність правових засобів, які повинні забезпечити втілення чинних норм у конкретних правовідносинах [5, с. 167].

Таким чином, *метою статті* є проведення комплексного наукового дослідження сучасних поглядів на поняття та значення механізму правозастосування.

Серед згаданих вище правових засобів як складових механізму правореалізації виділяють методи тлумачення норм права; договори та угоди; правові засоби, які використовуються державою з метою охорони та забезпечення належного виконання зобов'язань учасниками конкретних правовідносин; акти застосування норм права [6, с. 16]. М. Д. Гнатюк розглядає механізм реалізації права як особливу підсистему правового регулювання, що містить в собі відповідні регулятивні та охоронні правові засоби, за допомогою яких об'єктивне і суб'єктивне право втілюється у фактичній поведінці суб'єктів, тобто залежить від їх вольової діяльності з метою досягнення відповідного правового результату [7, с. 4]. Як видно з наведених поглядів вчених, на сьогодні дійсно немає єдиного уявлення щодо поняття механізму реалізації права. Водночас ми вважаємо, що найбільш коректно механізм реалізації права пов'язувати все ж таки з діяльністю уповноважених суб'єктів, які застосовуючи відповідні засоби та методи (через відповідну інтелектуальну діяльність — *В. Н.*), здійснюють втілення приписів правових норм (розпоряджень правових норм [8, с. 386]) у правомірній поведінці суб'єктів права, через призму відповідних форм реалізації права. При цьому реалізація права може відбуватись як шляхом втілення у життя загальних приписів правових норм (через дію положень законів на суспільство загалом чи окремі цільові групи), так і через реалізацію останніх поза конкретними правовідносинами (через встановлення правового статусу та/або наділення компетенцією) або ж в рамках чітко визначених правовідносин (конкретної справи та/або правового спору). За складністю і характером дій суб'єкта права реалізація права може здійснюватись у вигляді додержання, виконання, використання або застосування права. Таким чином, застосування права або *правозастосування* є однією з форм безпосередньої реалізації права, яка передбачає реалізацію приписів правових норм стосовно конкретних осіб — суб'єктів права в рамках правовідносин, учасниками яких вони є.

Правозастосування традиційно пов'язують з діяльністю спеціально уповноважених органів державної влади (суди, органи прокуратури та національної поліції, державної фіскальної служби, органи контролю та ін.) до компетенції яких віднесено здійснення такої діяльності або інших

суб'єктів правозастосування, яким держава делегувала повноваження щодо здійснення такої діяльності (органи місцевого самоврядування, третейські суди, нотаріуси, міжнародні арбітражі). Така діяльність вказаних суб'єктів правозастосування має певні ознаки, які виділяють її з-поміж інших видів діяльності таких суб'єктів. До таких ознак у теорії права відносять:

1) державно-владний характер правозастосовчої діяльності (акти (рішення), які виносяться за результатами правозастосування тягнуть за собою юридичні наслідки, а їх невиконання — передбачені законом примусові заходи);

2) така діяльність завжди виявляється в активних діях суб'єктів правозастосування, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

3) правозастосування здійснюється у спеціально передбаченому нормами права порядку на основі закріплених процедур та відповідно до чіткої процесуальної послідовності;

4) результатом правозастосування завжди є винесення правозастосовчого акта (акта застосування норм права, індивідуального акта), у якому фіксуються приписи щодо поведінки суб'єктів правовідносин [1, с. 453];

5) така діяльність спрямована щодо визначеного кола суб'єктів — учасників конкретних правовідносин, їх прав та обов'язків і має персоніфікований характер;

6) у процесі правозастосування здійснюється юридична кваліфікація — інтерпретація правових норм, тлумачення їхнього змісту з метою виявлення прав та обов'язків учасників правовідносин з позиції застосування до них правових норм [9, с. 164–165], а тому правозастосування має інтелектуальний (творчий) характер, так як процес правозастосування завжди пов'язаний із оцінкою відносин та норм права; крім цього, у випадку виявлення прогалин суб'єкт правозастосування вживає спеціальних юридичних прийомів (аналогії) стосовно подолання прогалин [8, с. 390–391].

Слід відзначити, що в сучасних умовах така ознака правозастосування, як державно-владний характер, поступово втрачає свою точність, оскільки, зважаючи на значне ускладнення суспільних відносин та дедалі більшу кількість спорів, які виникають між учасниками правовідносин, все частіше держава вдається до делегування функцій по правозастосуванню іншим суб'єктам права. Це здійснюється з метою розвантаження державних органів (передусім судів), недопущення малозначних спорів і правових конфліктів до їх вирішення в порядку державного правозастосування (судочинства). Як приклад, можна назвати, введення підвищених ставок судового збору, спеціальних процесуальних «фільтрів», впровадження адвокатської монополії тощо. Натомість державою ініціюються та стимулюються розвиток нових способів врегулювання спорів шляхом медіації, третейського судочинства та арбітражу. Проект Закону України «Про медіацію» [10] наразі уже включено до обговорення на пленарних засіданнях третьої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання і

ближчим часом очікується його прийняття в цілому як закону. Таким чином, держава делегує функції щодо вирішення спорів визначеним у законі суб'єктам, рішення яких щодо конкретного спору отримують підтримку держави на стадії їх примусового виконання.

У цьому контексті рішення третейських судів та міжнародних комерційних арбітражів, які уже давно визнаються державами та отримали широку нормативну підтримку (у тому числі на рівні міжнародних договорів), є класичним та успішним прикладом делегування державою функцій правозастосування та надання сприяння і підтримки з боку органів примусового виконання в разі, коли постановлені за результатами правозастосування акти не виконуються зобов'язаними суб'єктами права.

Не менш актуальним зазначене застереження щодо «державно-владного» характеру правозастосовчого процесу є і у випадку, коли правозастосування відбувається в силу необхідності фіксації юридичного факту. Наприклад, на сьогодні реєстрація виникнення, переходу чи припинення речових прав та/або їх обтяжень здійснюється спеціально уповноваженими реєстраторами, у т.ч. нотаріусами, які на підставі відповідних положень Закону [11] виконують від імені держави функції державної реєстрації — офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону).

У зв'язку зі сказаним, вбачається, що погляд, який існує у теорії права щодо державно-владного характеру правозастосування, сформований під впливом наукового доробку вчених радянського періоду [2, с. 12–18], мав би бути уточнений з урахуванням того, що така діяльність на сьогодні має не стільки «державний» характер, скільки «владно-організуючий» [8, с. 388], адже спрямована передусім на застосування відповідних заходів, у т.ч. примусових, з метою впорядкування та організації відповідних правовідносин. І держава у цих процесах далеко не завжди виступає суб'єктом правозастосування.

Слід відзначити, що така позиція не є новою, оскільки уже висловлювались критичні оцінки суто «державного» характеру застосування норм права як форми його реалізації. У свій час П. О. Недбайло та Ю. Х. Калмиков, а пізніше Б. І. Пугінський уже звертали на це увагу [19, с. 137; 20, с. 131–132; 21]. З тією лише відмінністю, що вчені обґрунтовували позицію щодо можливості віднесення до суб'єктів правозастосування окремих громадян. І хоча дискусія щодо громадян як суб'єктів правозастосування пізніше була завершена шляхом формування погляду, що громадяни, здійснюючи правозастосування, діють як спеціально уповноважені законом представники держави, все ж їх застереження на надмірному фокусуванні уваги на «державному» характері процесу застосування норм права є цілком справедливими, а беручи до уваги час, коли їх праці побачили світ (1960 р. та 1976 р. відповідно), навіть сміливими.

Узагальнюючи приведені ознаки, можна зробити висновок, що правозастосування є досить складним, творчим процесом спрямованим на реалізацію норм права спеціально уповноваженими на це суб'єктами, ді-

яльність яких завершується прийняттям (винесенням) актів застосування права. Щодо дефініції терміна «застосування права», на наш погляд, найбільш вдало його визначив С. Л. Лисенков, як *спрямовану на реалізацію норм права і здійснювану в спеціально встановлених формах державно-владну, творчо-організаційну діяльність державних органів і уповноважених державою інших суб'єктів з метою вирішення конкретної справи шляхом видання індивідуальних правових приписів (правозастосовчих актів)* [22, с. 213]. Єдине застереження до вказаного визначення стосується недоцільності використання терміна «державно-владна» діяльність та його заміни на «владно-організуюча», про що вже йшлося вище.

Правозастосування як творчо-організаційний процес відповідного суб'єкта пов'язаний із певною продовжуваною в часі, зазвичай складною за змістом діяльністю останнього. Така діяльність не є стихійною, а реалізується у логічно обумовленій послідовності дій суб'єкта правозастосування, кількість та зміст яких визначається правовою природою юридичної справи, яка стала підставою для правозастосування. І хоча серед представників теорії права щодо кількості таких стадій немає єдності [23–24; 25, с. 41], більшість з них виділяють наступні стадії правозастосування:

- перша (підготовча стадія) — встановлення та аналіз фактичних обставин справи;
- друга (стадія юридичної кваліфікації фактичних обставин справи) — вибір норми права та встановлення автентичності її тексту;
- третя (вирішення) — прийняття рішення у справі та його втілення в правозастосовчому акті [8, с. 391–395].

На першій стадії суб'єкт правозастосування здійснює аналіз фактичних обставин (юридичних фактів та фактичного складу), а також доказів, якими вони підтверджуються.

У науці інколи в межах цієї стадії виділяють дві підстадії:

- 1) встановлення фактичних обставин;
- 2) встановлення (виявлення) й аналіз відповідних доказів.

Попри те, що ця стадія є підготовчою, однак за своїм значенням вона має визначальний вплив на правильність кваліфікації правовідносин, які склалися між їх учасниками. Від правильної кваліфікації обставин справи, встановлення всіх доказів, якими підтверджуються ці обставини, або ж вимоги і заперечення учасників правовідносин, залежить правильність вирішення справи загалом. Тому процес правозастосування значною мірою залежить саме від того, на скільки ретельно відповідним суб'єктом було проаналізовано фактичні обставини, юридичні факти, які лежать у їх основі, в тому числі виявлено та встановлено фактичні склади. Не вдаючись у теорію доказів, відзначимо лише, що використовувані в працях з теорії права вимоги щодо вірогідності, обґрунтованості та повноти доказів лише частково визначають успішність діяльності суб'єкта правозастосування після досягнення мети цієї стадії. З позиції верховенства права та законності прийнятого кінцевого рішення у справі, надзвичайно важливим є аналіз та оцінка доказів з позиції розроблених наукою процесуального права та закріплених у процесуальних кодексах вимог щодо їх належності, допустимості, достовірності та достатності (ст.ст. 77–80 ЦПК

України [26], ст.ст. 76–78 ГПК України [27], ст.ст. 73–76 КАС України [28], ст.ст. 85–86 КПК України [29]). Звісно, важливе значення при цьому мають також презумпції та факти, які мають преюдиційний характер.

Друга стадія процесу правозастосування пов'язана із юридичною оцінкою фактичних обставин та отриманих у справі доказів і має назву юридична кваліфікація. Її сутність полягає у зіставленні фактичних обставин (відносин) та норм права, які покликані їх врегулювати. Правозастосовча діяльність на цій стадії розпочинається з встановлення галузі, підгалузі, інституту права і норми права (чи їх сукупності), якими регулюються відносини між учасниками правовідносин, встановлюються їх права та обов'язки. Далі важливо перевірити автентичність тексту таких норм, адже важливо, щоб застосовувані положення норм права були чинними та відповідали редакції, сформульованій у офіційному виданні з усіма змінами та доповненнями на дату постановлення рішення або ж на дату, коли мали місце фактичні обставини, які стали підставою для виникнення спірних правовідносин. У розвиток цього, суб'єкт правозастосування повинен обов'язково надати оцінку обраній нормі права (чи їх сукупності) з погляду її дії в часі, просторі та за колом осіб. У разі виникнення колізій між нормами права застосувати відповідні правила їх вирішення за принципами пріоритету норми права, яка міститься в акті вищої юридичної сили, а якщо акти однакової юридичної сили — то в акті, прийнятому пізніше в часі. Кінцевою підстадією процесу юридичної кваліфікації є з'ясування змісту нормативних положень правової норми, встановлення наявності чи відсутності офіційних тлумачень (роз'яснень) щодо її застосування в низці випадків встановлення і врахування правових висновків, сформульованих Верховним Судом при вирішенні подібних справ (ч. 4 ст. 263 ЦПК України, ч. 4 ст. 236 ГПК України, ч. 5 ст. 242 КАС України).

Остання стадія правозастосування полягає у формулюванні за результатами попередніх стадій відповідних правових висновків, які втілюються в індивідуальному правозастосовчому акті — рішенні, постанові, наказі, приписі тощо. Характер постановлених актів правозастосування може мати двоякий зміст, оскільки в одних випадках це можуть бути акти, в яких *констатуються* або *підтверджуються* певні обставини, юридичні факти, права та/або обов'язки учасників правовідносин, а в інших — акти, якими встановлюються нові обов'язки таких учасників. В останньому випадку, зважаючи на зобов'язуючий характер правозастосовчого акта від осіб, стосовно яких таких обов'язок встановлено, вимагається вчинення відповідних дій або ж утриматись від їх вчинення. У випадку порушення обов'язку, зважаючи на те, що будь-який правозастосовчий акт виноситься з участю державного органу або ж спеціально уповноваженим на це суб'єктом, держава надає управомоченим суб'єктам, в інтересах кого постановлено акт правозастосування, інструменти для примусового виконання зобов'язаною особою своїх обов'язків.

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що правозастосування є складним процесом юридичної діяльності, якому повною мірою виявляється

сутність правових вимог норм права та реалізується їх нормативний вплив на суб'єктів правовідносин. Створюючи систему правозастосовчих органів та делегуючи у визначених випадках функції щодо правозастосування іншим суб'єктам, держава створює механізм врегулювання спірних ситуацій, вирішення яких не може бути здійснене самими учасниками, у зв'язку з чим виникає необхідність залучення уповноважених суб'єктів, які здатні фахово та професійно застосувати відповідні норми права з метою впорядкування правовідносин. Метою правозастосування є постановлення законного, обґрунтованого та справедливого правозастосовчого акта — рішення в конкретній справі.

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права / під ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К. : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
2. Ушаков А. А., Реутов В. П. Социально-управленческая природа применения права. *Применение советского права*. Свердловск, 1974. Вып. 30. С. 5–14.
3. Барандич С. Правозастосування в сучасному вимірі юридичної науки. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 1–7.
4. Семчик В. І. Проблеми реалізації права. *Альманах права*. 2011. Вып. 2. С. 8–11.
5. Сырых В. М. Теория государства и права. М. : ЗАО Юстицинформ, 2007. 704 с.
6. Тарахонич Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*. 2010. Вып. 50. С. 12–18.
7. Гнатюк М. Д. Правозастосування та його місце в процесі реалізації права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2007. 19 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 656 с.
9. Павлишин О. В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 1 (13). С. 161–172.
10. Про медіацію : проект Закону України № 2706 від 28.12.2019 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://bit.ly/2TNNC9n>.
11. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952–IV. *Верховна Рада України*. URL : <http://bit.ly/2IWdkCF>.
12. Александров Н. Г. Применение норм советского социалистического права. М., 1958. 40 с.
13. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом обществе. М., 1966. 188 с.
14. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе. М., 1972. 256 с.
15. Лазарев В. В. Применение советского права. Казань, 1972. 200 с.
16. Дюрягин И. Я. Применение норм советского права. Свердловск, 1973. 248 с.
17. Юсупов В. А. Правоприменительная деятельность органов управления. М., 1979. 136 с.
18. Бро Ю. Н. Проблемы применения советского права. Иркутск, 1980. 85 с.

19. Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм. М. : Госюриздат, 1960. 512 с.
20. Калмыков Ю. Х. Вопросы применения гражданско-правовых норм. Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1976. 268 с.
21. Пугинский Б. И. Теория и практика договорного регулирования. М. : Зерцало М, 2008. 224 с.
22. Теорія держави і права / за ред. В. В. Копейчикова. К. : ЮрінкомІнтер, 2002. 368 с.
23. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні. Чернігів : Вид. В. М. Лозового, 2012. 327 с.
24. Гусарев С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія держави і права. К. : Правова єдність, 2008. 270 с.
25. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. № 11. Том 1. С. 40–42.
26. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618–IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/38wLHuJ>.
27. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/38OiFGu>.
28. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747–IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/33cPvQ8>.
29. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2vmI7oU>.

Надійшла до редакції 19.12.2019

Volodymyr Nahnybida

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Theoretical Grounds of Law Enforcement: Concepts, Features, Types

The article explores the general theoretical issues of the content and features of law enforcement, examines the constituent elements of the law enforcement mechanism. It is summarized that the complexity and nature of the legal subject's actions may give rise to the exercise of the law in the form of adherence, performance, use or application of law. The author emphasizes that the application or enforcement of law is a form of direct realization of the law, which provides for the implementation of prescriptions of legal norms in relation to specific persons — subjects of law within the legal relations of which they are parties.

The peculiarities of such features of law enforcement activity are analyzed in details i.e. its state-power character; expression of law enforcement activity in the active actions of law enforcement entities aimed at the emergence, alteration or termination of legal relationships; implementation of enforcement in a specially stipulated by rules of law order on the basis of fixed procedures and in accordance with clear procedural sequence; the result of enforcement is always the issuance of an enforcement act; such activities are directed towards a specific range of entities; in the course of enforcement, legal qualification is exercised — the interpretation of legal norms, interpretation of

their content in order to identify the rights and obligations of participants in legal relations from the standpoint of the applicable legal norms.

Attention is also paid to the stages of the law enforcement process: preparatory (establishing and analyzing the facts of the case); stage of legal qualification (choice of the rule of law and establishing the authenticity of its text); the stage of decision-making in a case and its implementation in a law enforcement act.

It is argued that the last stage of law enforcement is to formulate, by the results of the previous stages, the relevant legal conclusions, which are embodied in an individual legal act — decision, resolution, order, etc. In this case, the nature of the enacted acts of law enforcement may have a dual meaning, since in some cases it may be acts ascertaining or confirming some circumstances, legal facts, rights and/or obligations of the participants of the legal relationship, and in others, acts establishing new obligations for such participants.

Keywords: *law enforcement, enforcement mechanism, enforcement activity, enforcement stages, enforcement act.*